

גליון

מעוללפת
ספירים

במשנתו של הבעש"ט הקדוש

פרשת שמות

גליון צ"ה

מאמר "קדושת היסוד"

"להתענג על הוי"ה"

אחד היסודות הבסיסיים והחיוניים הקיימים בנפשו של האדם, שהוא מניע "יסודי" בהתנהגותו התמידית ותופס את המקום המרכזי בחייו ובכל הווייתו - הוא השאיפה והתשוקה לתענוג^א, והיא נאצלת אצלו מספירת ה"יסוד" העליונה שבספירות העליונות, שהיא הספירה המקשרת בין חמש הספירות שמעליה - חג"ת נ"ה [חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד] - לבין ספירת ה"מלכות"^ב, כי ה"יסוד" היא זו המביאה את רגשות האדם [=חג"ת נ"ה] לידי ביטוי והופעה חיצונית [=מלכות], ועל ידי זה יש לו לאדם הנאה ותענוג.

בכל אדם קיימת שאיפה להתבטא ולצאת כלפי חוץ, לייצר מציאות נוספת שבה הוא לא נמצא וליהנות מעצם קיומה, מציאות כזו שתעניק לו את היכולת ליהנות ולהתענג מכל תועלתה ומעלותיה בנוגע לעצמו, ואף מהתולדות שהיא תביא בהמשך^ג.

עניין זה מתבטא בכל חלקי קומת האדם שהם בעיקר ג' חלקים: שכל רגש ומעשה. זה מתחיל בשכל ומחשבת האדם ששם זה מתבטא ברצון לצייר ולהוליד במחשבתו

רעיונות חדשים [דעת - מושכל] המייצרים אצלו רגשות ומידות שונות [חג"ת - מורגש] שהם מתבטאים לאחר מכן בשני עניינים חיצוניים ממש, שהאחד הוא כוח הדיבור [ברית הלשון] שלפי הבעל שם טוב אינו הגדת דברים ואמירה בעלמא וכמו שיבואר להלן, והביטוי הגדול יותר לכך קיים בכוח הרבייה וההולדה [ברית המעור] שהאדם מוליד ומביא - באופן גשמי - נפש נוספת לעולם שיש לה חיים חדשים, באופן של "יש מאין", כוח הנוצר אף הוא על ידי כוחות המוטבעים בו [נה"י - מוטבע^ד], וכפי שיתבאר בהמשך.

רצון ותשוקה אלו, הקיימים אצל כל אדם, לייצר מציאות חיצונית לו - לברוא "יש" נוסף הנמצא מעבר ל"ישות" של עצמו ולהתענג מכך, הם נאצלים אצלו מאותו רצון וחפץ עליון של השי"ת לברוא את העולמות יש מאין תוך צמצום אור עצמותו יתברך כביכול, כי על ידי שבאותם העולמות תתגלה מציאותו על ידי שיכירו במלכותו, במציאותו ובספירותיו, יקבל השי"ת תענוג ונחת רוח מכך בבחינת "שעשועי המלך בעצמותו"^ה כמובא בספר לימודי אצילות

^א וכתב בספה"ק אהבת שלום (פר פסח) כי הפגם הכי גדול בנר"ן הוא ביסוד, וכלשון קדשו: דהנה ידוע ומבואר בספרים הקדושים דעיקר הפגם בנפש רוח ונשמה של האדם הוא מצד פגם הברית, בחינת יסוד סיומא דגופא. והיינו כי

שרשי וענפי נשמות ישראל המה נטועים ומושרשים וחצובים מהקדושה ומקושרים בחבל של הקדושה מצד יקב חבל נחלתו, וכשהאדם שומר בריתו בחינת יסוד אזי אתוקם בחינת מלכות ונעשה יחוד יסוד ומלכות, ונוזלים ומקלחים מימי השפעות ממדת החסד דרך מעבר היסוד לתוך מדת מלכות שכינה הקדושה, ואזי מתמלאית בכל טוב ומשפעת אחר כך לישראל עם הקדוש אשר נשמתם חצובים מהקדושה.

אבל אם האדם ח"ו פוגם בברית, אזי נפגם ח"ו חבל הקדושה אשר שם נקשרים נשמות ישראל, ומתקלקלים צינורות ההשפעות ובריכות אשר הם נוזלים ומקלחים מימי החסד, או שהולכים ח"ו כל ההשפעות אל הקליפה והסטרא אחרא, וזהו גרוע יותר, כי ניתן בהם כח וחיות לשלוט ח"ו, ומתעוררים ח"ו גבורות בעולם, וכמובאר כל זה בספרים.

כללו של דבר שצריך האיש המשכיל לראות בעינא פתיחא שלא יפגום בריתו ויגרם על ידי זה שילכו כל ההשפעות ממדת החסד אל הקליפה והסטרא אחרא ח"ו. והתיקון לזה הוא, הצדיק השומר בריתו ויש בכוחו להחזיר הדבר לקדמותו.

^ב וראה מה דאיתא בספה"ק אהבת שלום (פר וישב) בזה"ל: והנה ידוע שכל עבודת האיש הישראלי בכל הדברים העיקר הוא לעשות יחוד יסוד ומלכות, על דרך הכתוב (משלי ג) בכל דרכיך דעהו, פירוש דע' ה"ו (עי' צוואת הריב"ש אות

^א וזה תלוי בשמירת הברית ותיקונו, היינו על ידי תיקון שמירת הברית מדת יסוד מתקשרים שאר הספירות ביסוד ונעשה יחוד יסוד ומלכות.

^ב כמובא בספה"ק אהבת שלום (פר וישב) וז"ל"ק: ולזכות לזה לבחינת אהבת דודים בחינת התחדשות, תלוי בתיקון אות ברית קודש, בחינת יסוד המוליד, מדת יוסף, וזהו הנקרא בזוהר הקדוש (א קנח ע"ה) כד אתיליד יוסף, והיינו שנעשה הולדה חדשה, אבר חי, בחינת יסוד המוליד.

וזהו פירוש הפסוק (תהלים צו א) אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה, פירוש כי תיקון בחינת יסוד בחינת צדיק היא בחינת זריעה, על שם שעל ידי זה נעשה הולדה חדשה תענוג חדש, וזהו אור זרוע לצדיק, רומז לתיקון בחינת יסוד מדת יוסף הצדיק, ועל ידי זה יש הולדת לב ישר ושמה, ובחינת תענוג חדש כח חדש בחינת התחדשות. וסופי תיבות ולישרי לב שמחה בגימטריא טוב, על דרך הכתוב (שעשה ג) אמרו צדיק כי טוב.

^ג ראה ע"ז באריכות במאמר נצח והוד לפי' אחרי.

^ד כפי שמבאר הרה"ק הצמח צדק מליובאוויטש ז"ע בספה"ק דרך מצוותיך (מצות ויזוי ומטובה) וז"ל"ק: והנה בחי' עתיק יומין הוא בחי' תענוג העליון שעשוע המלך בעצמותו והוא בחי' תחתונה שבמאציל שאינו עדיין שרש להתהוות נאצלים וזהו פי' עתיק ל' המעתיק הרים (איוב ט' ה) שנעתיק ונבדל מיומי עילאי דאצי' שהם מקור העולמות כמ"ש ששת ימים עשה ה' את השמים כו' (שמות כ"ד) אך מ"מ מתלבש ממנו הארה בבחי' א"א להיות מתענג ורוצה בהתהוות עלמין דבי"ע והוא הנק' שרש הנאצלים וזהו פי' שני במלת עתיק מל' מעתיק מספר לספר שהוא בחי' המשכת דבר מה.

מאמין אמונת הבורא על אמיתותו, ומדת יסוד הוא כשיש לו תענוג בעבודת השם יתברך יותר מכל התענוגים, כי מבשרי אחזה שאבר המשגל הוא מבחר התענוגים, שהוא אחדות שנתחבר דבר ונוקבא, ומן הגשמי יבין תענוג הרוחני כשמדבק את עצמו באחדותו יתברך שמו. שהוא שורש כל התענוגים וכו”:

עולם התענוג

כאמור, רצון זה לייצר ולברוא איזה עניין חיצוני ולהתענג מכך - שורשו בבורא יתברך שגם ברא את העולם לתכלית זו - "בגין דישתמודעון ליה"א - וכמובא בכתבי האריז"ל¹, כשהוא מתבטא באדם שנשמתו ומזהותו הינה "חלק א-לוה" ממעל ממש" כלשון ספרי החסידות². שנחלקו אם הנשמה

למקובל רבי ישראל סרוג זי"ע³, ועניין זה נאצל גם באדם שיש בו רצון לייצר ולהאציל מעצמו מציאות חיצונית שיוכל לקבל תענוג ושעשועים ממנה, שהרי האדם נברא כדמיון הדמות העליונה כמו שנאמר⁴: "בצלם א-להים עשה את האדם".

"ויוברא א-להים את האדם בצלמו בצלם אלהים ברא אותו". קבלתי ממורי שיש באדם עשר ספירות כי הוא עולם קטן, וכמו שכתב הראב"ד⁵, כי מה שיש בעולמות עליונים הוא גם כן בשנה ובנפש האדם, וסימנך 'והר סיני עשן וגו'⁶, היינו כי תיבת עשן הוא ראשי תיבות עולם שנה נפש כידוע יעוין שם, ומדריגה אחרונה שבאדם כגון צער ועוני ויסורין וכדומה זה נקרא מדת מלכות שהיא מדה אחרונה כי 'רגליה יורדות מות'⁷, ונצח והוד שבאדם הם עמודי קיימין, שהאדם

היה שנשמת אדם יכסוף ויחשוק לידבק תמיד בצור העולמים ב"ה ובאהבתו יהיה שונה תמיד עד שיכטול ממציותו באהבתו אותן כדמיון התקרבות הנר אצל המדורה.

וכתב בספר"ק ערבי נחל (פר עקב) וז"ל: "והנראה שיובן עם דרז"ל (עבודה זה נ"ה ע"א) ששאל המין מ"ט נאמר בעיני קנאה כלום מתקנא אלא חכם בחכם כו', והיה התירוץ משל לבן מלך שגידל כלב והיה מעלה את הכלב בשם אביו, והענין כי ודאי מלך גדול אשר יש לו גם באי הים מדינה קטנה לא נחשב בעיניו למאומה, והחליפו את מלכם באיש בזוי לא ירע למלך כלל, אלא אם כן יהיה גם השני חכם וגבור כמותו מצד הקנאה ירע בעיניו, משא"כ בבנו של מלך אין הדבר כן, לכן גם בעיני ע"ג לא ירע בעיני הש"י כלל מצד כלום מתקנא כו', ועולם הזה השפל לא נחשב למאומה בעיני הש"י, אך מאחר שישאל נקראו בנים למקום מצד נשמתם שהם חלק אלוה ממעל ממש, אשר לצד זה מיחד הש"י שמו על ישראל בכל מקום לומר ה' אליהם כי אנו מתחייבים אליו, משא"כ בעיני' לא נקראו שמו עליהם, אלא נקראו מלך הגוים סתם, אבל לא שיאמר אליהם, לכן מצד קורבה זו שישראל בנים למקום מתקנא על ע"ג, זהו ביאור דרז"ל הנ"ל.

עוד כתב שם (פר נצבים) וז"ל: "ונודע היות נשמת האדם חלק אלוה ממעל ממש, וזו הנשמה והחיות השפיע הקב"ה בכל עת ורגע, ממילא כשאדם עושה עבירה בכח החיות אשר בקרבו, הנה לכל הפחות היה ראוי שבאותו הרגע ינמנע שפע החיים מאתו ולא יוכל למרוד במלך מלכי המלכים, אבל הקב"ה אינו עושה כן, ובאותו רגע שמורד בו הוא משפיע בו החיות שלו חלקו ממעל, והרי זה דומה לאיש א' אשר המלך אהובו מאד ויושב אצלו ולרוב הקירוב שהמלך מקרבו הוא לוקח יד המלך לתוך ידו ומשחק בו כרצונו ואח"כ לוקח ידו של המלך ומכה בה את המלך והמלך אינו מושך ידו מיד האיש, כך זה שמורד ועושה עבירה בידו הנה ידו אין לה כח מעצמו לעשות עבירה זולת החיות אשר בקרבו שהוא חלק אלוה ממעל, והרי זה ביד המלך מכה את המלך והקב"ה אינו מושך החיות אז ממנו, ולכן נקרא מלך עלוב כי שום מלך בשר ודם לא היה סובל דבר זה, ולטעם זה עונש העבירה גדול מאוד, כי כדי בזיון וקצף ליקח יד המלך ולהכותו בה את המלך.

וכ"כ בספר"ק תניא (ח"א פ"ב) בזה"ל: "ונפש השנית בישראל היא חלק אלוה ממעל ממש כמ"ש יופח באפי נשמת חיים ואתה נפחת בי וכמ"ש בזוהר מאן דנפח מתוכיה נפח פי' מתוכיותו ומפנימיותו שתוכיותו ופנימיות החיות שבאדם מוציא בנפיתחו כחה, כן ע"ד"מ נשמות ישראל עלו במחשבה כדכתיב בני בכורי ישראל בנים אדם לה' אליהם פי' כמו שהבין נמשך מוחם הא כך כביכול נשמת כל איש ישראל נמשכה ממחשבתו וחכמתו ית' דאיהו חיים ולא בחכמה ידיעה אלא הוא וחכמתו א' וכמ"ש הרמב"ם הגהה: והודו לו חכמי הקבלה כמ"ש בפרדס מהר"מ"ק וגם לפי קבלת האריז"ל יציא מילתא כסוד התלבושות אור א"ס ב"ה על ידי צמצומים רבים

¹ ראה מה שכתב בספר לימודי אצילות להרי" סרוג ז"ל, והוא מובא ג"כ בכתבי תלמידו בספר עמק המלך (שער א פ"ב) וז"ל: "ומרוב השמחה שחשב בהצדיקים, היה משתעשע ומתענג אך יהיה לו עם קדוש, ומזאת התנועה נולדה כח דחכ של הדין, היינו קיימין האותיות, אשר נולדו מן הנקודות שברשימו הנשאר בתוך העיגול, כי כל אות ואות יש לו גבול על הניין.

וכדי לשבר את האזן אמשול לך שם, המבדיל כמה הבדלות, האדם הגשמי כשיש לו איזה שמחה, או יחשוב שיבוא לידו ריוח גדול, הוא משתעשע בעצמו, ושוחק בינו לבין עצמו, ומרוב השמחה מתנועע כו'. כן כביכול בעל הרצון יתברך שמו לעד, צפה וראה שאלו העולמות שהיה משער להאצילם, היה צריך בהם דין, כדי לתת שכר ועונש, ואלו לא היה משתעשע לא היה מקום לדין, ואפילו לחקיקה שחלק בעצמותו, לא היה לה מקום, והיינו הכדור הראוי להעמיד בו כל העולמות, מפני שהוא דין לגבי האין סוף. ומפני זה נשתעשע, שהוא כמו המים או האש שברוחו נושב בהם, והמים או האש מתנועעים ומתלהטים כתוך עליינו, ומבהיקין ומבריקין אנה ואנה, כן אין סוף יתברך שמו היה מתנועע בעצמו, ומבהיק ומבריק בהעיגול, מתוכו אל תוכו, ואתו הנענוע נקרא שעשוע. ומאותו השעשוע מחלקי עצמו אל עצמו, נולד ממנו כח שיעור החקיקה של האותיות היא התורה, הנמצאת בכח גנוז, בהאלפא ביתות.

וראה עוד בספר"ק שפתי צדיק (פר בלק) שכתב וז"ל: "שמעתי מפ"ק זקניי (הרי"ם מגור) ז"ל בשם רבו ר' בונם ז"ל, שצריכים לייגע להבין הוה אמינא דגמרא, שזוהו חיות עוה"ז שגם כן רק הוה אמינא.

^א בראשית ט ו.

^ב שמות יט יח.

^ג לש' הפסוק משלי ה ה.

^ד תולדות יעקב יוסף לך לך דף י"ט ע"א.

^ה זוה"ק ח"ב מ"ב מ"ב.

^ו שער הכללים לרבי חיים ויטאל ריש פ"א.

^ז ראה בספר"ק סידורו של שבת (ח"א הוושט השביעי, ענף א) שכ' וז"ל: "כי הנה ידוע שנפשות צדיקים כל בחינת נפשם ורוחם ונשמתם הם חלק אלוה ממעל ממש והיא כמשל הנר הקטן הנדלק מהמדורה גדולה שבתחלה קופץ חלק מהמדורה על הנר והמדורה נשארת כמו שהייתה ולא יחסר אורה בהדלקתה אל הנר ואם תעמידי הנר אצל המדורה ונכלל ויובטל בהמדורה ויכבה הנה וכמו כן הוא נשמתם נאצל מאור אין סוף ב"ה וידוע אשר טבע כל דבר למשון טבע אחר שורשו ומקורו כמו האש שטבעו לעלות למעלה כי שורשו הוא למעלה מכל היסודות וטבע האבן ליפול לארץ כי נמשך אחר יסוד העפר כי רבה בו יסוד העפר ונתמשך ליסודו שהוא למטה מכל היסודות ולכן מהראוי

לפי הבעל שם טוב, התענוג יישראל לעולם המניע העיקרי והראשי של האדם - "אין למעלה מעונג" - בין אם יתנהג באופן הראוי או לא, וכמבואר בספה"ק יסוד העבודה להרה"ק רבי אברהם מסלונים ז"ע¹, מה שבעצם מונע מן האדם לברוח או להתעלם מן הרצון בתענוג², ולכן לא רק שאין אפשרות לדלג על מניע זה, אלא שעיקר עבודתו של האדם הוא רק לנתב ולתמרן את התענוג³ כך שיופיע אצלו מתוך שיעסוק בענייני אלוקות במחשבה דיבור ומעשה וייקרא על ידי זה בתואר "צדיק" כמו שנאמר⁴ "צדיק יסוד

באה דין אין און" או מ"עצמותו ומהותו"⁵, אלא שמתחילה אין האדם מרגיש באלוקות זו המתגלה בפנימיותו, רק הוא חש את עצמו כמציאות וישות פרטית העומדת בכוחות עצמה שאינה תלויה בכלום, ואז כל התענוג שלו נוצר ממה שמתבסס אצלו הרגשת ה"אני" שלו בבחינת "אנא אמלוך"⁶ שהוא רצון להמליך ולהשליט את ה"אני" של עצמו, המקביל בספרי הקבלה למה שגרים ל"שבירת הכלים" שבעולם התווה ונפילתם נראה במאמר אור הגנוז⁷.

וראה מש"כ בספה"ק באר מים חיים (פר יוקרא, פ"א): ועל כן נקרא אדם שם מ"ה לומר כי זה עיקר שכלו ועבודתו להבין מה הוא ועבודתו וכל אשר לו והוא תיקון השבירה שהייתה בשביל שכל אחד אמר אני אמלוך כנודע, והוא בחינת הגהה המרה כלענה שכל אחד רוצה להתנשאות ולמלוך על מי שתחתיו במדרגה או השווה לו לומר אני אמלוך והוא ח"ו תכלית השבירה וההריסה בכל מכל כל. ותיקון העולם הוא שם מ"ה החדש שכל אחד אמר מה אני ומה חיי הבל וריק כו' והוא הנקרא אדם השלם חושבן מ"ה.

וכ"כ בספה"ק עבודת ישראל (פר בא) וז"ל: כי מהידוע שבשעת הבריאה יצאו ז"ן מלכין דמיתו ומלך החי הדר המתקנם. פירוש הענין שיצאו המדות ברוצנו שיהיה להם רצון לומר אני אמלוך ונפשו ונשברו עד שהמלך הדר בחינת מה החדש שמשפוט כל דבר שהוא כאין ואחנו מה לפני בורא יל וזה הוא התיקון. ולא תאמר ח"ו כי המלכין דמיתו והקליפות הם דבר נפרד ויצאו ברוצונם ח"ו, כי גם זה שהם יצאו ברוצנו הפשוט הבלתי מושג וגלוי וידוע לפניו השבירה והתיקון על ידי התורה והמצות כי רצה להתענג כביכול על ידי זרע אברהם יצחק יעקב בדרך בחירה ושכר ועונש.

וכ"כ ג"כ בספה"ק תפארת שלמה (פרשת מקץ) בזה"ל: כי ענין ההתנשאות הוא בחי שבירת הכלים אני אמלוך. אבל באמת ה' ימלוך לעולם ועד כנזכר לעיל (עובדיה א, כא) לך ה' המלוכה.

¹ ראה מש"כ המגיד ממעריטש זיע"א (תורת המגיד פר לך נף): דאיתא בספר יצירה (פ"ב מ"ד) אין למעלה מענג ואין למטה מנגע, ופי' דענג הוא עולם התענוג, היינו החכמה וההשגה הוא עולם התענוג.

² ואלו דברי קדשו (ח"ב פ"ח): ונראה לי אשר על כן דוקא השב מאהבה אז נעשה לו כזכיות מפני שורש כל המדות הם התענוג. כי היצה"ר מתלבש בכח התאוונות ואפילו הגאון והכעס שהם מכח הכעסנית הוא מפני אהבת עצמו שזהו התענוג שלו. ולכן איתא בספרי יראים אין למעלה מעונג.

³ וראה מה שמובא מהבעש"ט זיע"א בעניין זה (צפת פנח ד"ב ע"ג): כשאדם בימי קטנות עבין תורתו ועבודתו יתברך ואחר כך כשבא לימי הגדלות שהוא התענוג בתורתו ועבודתו יתברך שמו, נמשך יתרון האור מכח זמן החושך כמו ששמעתי זה ממורי אלה"ה.

⁴ וכמבואר בצואות הריב"ש (דף י"א, ליקוטי אמרים דף י"ב ע"ב ד"ה ישוים) בזה"ל: אמנם אם חושב באהבה רעה יאמר בלבו מה עשיתי שלקחתי חלק מעולם המחשבה אל מקום הטינופות, ובזה יוכנע ויבוא עד לעפר ויביא זאת המחשבה למדת אין, ואחר כך אל עולם האהבה בזכרו אם אני אוהב את הדבר כזה כגון אשה שהוא טיפה סרוחה כמה יש לאהוב את ה' יתברך, וכן אם שמע איזה דבר שחוק ועל ידי זה נולד לו שמחה, יחשוב הלא זהו חלק מעולם התענוג, ויראה מאד שלא יגשם התענוג ההוא. כי אז תתענג על ה' (ישעיה ב"ח י"ד) כביכול למעלה מה, אלא ישים כל עצמותיו אל התענוג ההוא כי הלא הוא חלק מעולם התענוג, ויבוא הוא אל עולם התענוג, והוא יושב כאן ואוכל והוא שם בעולם התענוג, וכשצריך ועשה תענוג לעצמו מביא תענוג של ה' יתברך אל כל העולמות.

⁵ משלי י"ה.

בכלים דחב"ד דאצילו אך לא למעלה מהאצילו וכמ"ש במ"א שא"ס ב"ה מרומם ומתנשא רוממות אין קץ למעלה מעלה ממהות ובחי חב"ד עד שמהות ובחי חב"ד נחשבת כעשייה גופנית אצלו ית' כמ"ש כולם בחכמה עשית.

וראה בספה"ק ייטב לב (פר יתה) שכתב וז"ל: ולפי זה אני אומר שזה שאמרנו שכפה עליהם הרה, שעליו יד ה', ואמר להם אם מקבלים את התורה מוטב, כי אור תורה יחיהו. ואם לאו שם תהא כו', כי בודאי תפרח נשמתן להבטל ממציות, כבר כו', ואין מי שיחיה אותן להשיבה להן. וההכפיה שייך לישראל, שהם חלק אלהי ממעל ממש, אבל אומות העולם שנפשם מנפש הגלגלים של עולם העשייה, ואין בהם להשתוקק ולהתבטל ממציות בהגלות כבודו, על כן אין כאן כפיה להם, והבן.

⁶ כמש"כ בספה"ק באר מים חיים (פר לך נף, פר ק"ז) וז"ל: והנשמה היא חלק אלוה ממעל כנודע, ובהו דאי מבשרי אחזה אלוה. וכל זה אינו אלא באור אין סוף ברור הוא וברוך שמו הנשפע בספירות ומדות העליונות הנרשמים בסוד דיוקנא קדישא דאדם. אבל לא למעלה בעילת העילות ברור הוא ששם לית דמיון ולית דיוקנא ולא מכל מדות אלוה כלל ואף מחשבה הקלה לא תפיסא ביה כלל ושם נאמר (ישעיה מ, י"ח) ואל מי תדמיון אל ומה דמות תערכו לו וגו', ולא הורשנו להתבונן בו כלל ועיקר, רק דעת אותו אמונת אומן בחיוב מציאותו באימה ברמת בזויע, כי מלכותו בכל משלה כנודע למארי קבלה.

⁷ עי' באריכות ע"ז בספרי חב"ד.

וראה מש"כ בספה"ק אוהב ישראל (לשבעות) שכו' וז"ל: והנה בעוה"ז אי אפשר להשיג בהשגת הברוא בהבו"ש כי אם מצד פעולתו ולא מצד עצמותו ית'. וכמבואר בספה"ק. אמנם כן לע"ל לאשר יזדככו כל נשמות הצדיקים אז יבואו להשגה גדולה כ"כ שיוכלו להשיג הבורא בהבו"ש מצד עצמותו כביכול.

⁸ לשון זה - "אנא אמלוך" - מוזכר לראשונה בפירוט הרמ"ז (עמ' 902) על הזוה"ק (דף קטע ע"ב) וז"ל: לזה אמר שעוצם ועוז שלו הוא מן החכמה שהיא הגוברת על כל הכחות, ומזה נמשך שאפילו בהיותו בבחינת תשוקת חו"ב רב חילו בשיווי הרשימו ושנאור בו לעמוד ולהתגבר על משנאיו, מפני שורשו בקדושה והוא נכנע לעליון ומושפע ממנו ולא יגרע עיניו מהשגיח בו, ולכן גדול כמו תמידי ממלך זקן וכו' שהוא תמידי מתקשה במלכותו לומר אני אמלוך ואין יראת ה' על פניו ואין לו תוספת עצמי, כי מה שמתגבר בעוונות האדם הוא מיקרי כי סופו להתרוקן כאשר יקררו תמיד, ובסוד (קהלת ה, ט) אשר שלט האדם בסוף דלע לרע לו. והוא לא ידע לאזדהרא, ולברכי איך עשרו וגניבתו ניצוצות הקדש הוא לרעתו, וטעמו כי שורשו מאינה מלכין קדמאין שכל אחד היה מתנשא לאמר אני אמלוך ולא לקחו מוסר אז מזה בראותם מאי דהוה וימלוך וימת, עד בוא מלך הדר שאז מה שהיה רשות הרבים כל אחד לעצמו נתקן ונעשה רשות היחיד מיוחד כל הפרצוף באבריו הראשיים משפיעים והאחרים מקבלים סופו לגבוהים עליהם, ומבחינה זו הוא מט"ט בעל ויק' מסודרים במתקלא והוא נכנע לעולם העליון ומתחדש בהשפעה הנמשכת לו הכל לפי הדכות.

וכן מוזכר גם בספר "שפת אמת" על עץ חיים (שער ו פ"ה) לרבי אליהו משען זצ"ל שחי לאחר תקופת תלמידי הבעש"ט בתקופת הרש"ש.

עולם", ולא, חלילה, מתוך הבעת ה"אני" הפרטי של האדם כנפרד ו"עובר" [מלשון 'עבירה'] מן האלקותיים.¹²

"שמעתי ממורי שאדם נקרא צדיק בסוד 'צדיק יסוד עולם' כשיש לו תענוג גדול בעבודת ה', כי 'מבשרי אחזה א-לוהי'":

"שמעתי ממורי כי גם תענוג העבירה רחמני ליצלן נמשך בסוד השבירה ויש בו מניצוץ תענוג רחוני ודי בזה"י:

התענית והצום מתפרשים אף הם בתורת הבעל שם טוב -

וכך גם בשאר ספרי החסידות¹³ - כמשאב ואמצעי להגיע אל היעד המבוקש: לנתב את שאיבת התענוג - מן החומר אל הרוח, מן ה"אני" הגשמי והחומרי אל ה"אני" הרוחני והאלוקי, כך שהתענוג יחול אצל האדם בעיקרו מתוך היכללותו באלוקות ולא באמצעות עמידתה על תילה של הישות החומרית שלו - הנגרם לרוב על ידי עיסוק בעניינים גשמיים וארציים כדוגמת האכילה והשתייה, ואם כן ברור שאין המניעה מהם מטרה בפני עצמה אלא דרך להשגת התענוג האלוקי, וכמובא בספה"ק באר מים חיים¹⁴ להרה"ק

¹² וראה מה שמוכר באריכות בספה"ק **אוצר החיים להרה"ק מקאמאראנא ז"ל**ע (בלקט אמרי פנינים דף ר"ז ע"ג) **בשם הבעש"ט זיע"א**, וזה לשון קדשו: **קבלתי ממורי שיש באדם עשר ספירות, כי הוא עולם קטן, כי כל מה שיש בעולמות עליונים יש בנפש אדם, כמובאר בתומר דבורה האיק' לדמות עצמו ולקדש עצמו דוגמת הספירות רוחניות עליונים, לעשות בתחתון ולרמוז בעליונים וכו'.**

ובלכל החכמה להשיג חכמה, ולהשפיע מחכמתו אל הרוצים בתשוקה לקבל ממנו, ומעניני החכמה שיהיו רחמי ועל כל הנבראים כולם, דומם צומח חי מדבר, ועל כל נמצא שבעולם, ואלו יעקור צומח אלא לצורך, ולא ימית שום בעל חי אלא ברחמים רבים לכבוד שבת.

ובמדת בינה לשוב בתשובה בחרטה ובדמעות עד דכדוכה של נפש לפני ה' יתברך, ובזה מטרה היצר הרע, ומחזירו אל מדרגת מלאך קדוש.

במדת חסד אהבת ה' יתברך בתכלית, ועבודת ה' יתברך, ולימוד תורתו וקיום מצוותיו אהוב לו יותר מכל חללי דעלמא, וממש טועם בו טעם עולם הבא, ויהיה אהבה בין בקבלת הטוב ובין בקטונת נפשו לה', וכן בעת יסורין ומיתה יהיה אהבת ה' יתברך בלבבו, ויגמול חסד עם קונו בשבת.

במדת הגבורה יעקוש למראה עינים על אויבי ה', ויטהר היצר, במה שעושה כל ענייני הגשמיים ביחודים קדושים.

במדת התפארת לימוד תורה לשמה בהכנעה, ואין, ובלב שמוח ולא יתגאה, אלא לב נכנע מלא מדות טובות.

במדות נצח והוד למודי ה', יחזיק למודי תורה לשמה, ולאהוב למודי תורה לשמה, והם עמודי קיימין, שבהם מאמיין אמונת הבורא יתברך שמו, על אמיתתו.

במדת יסוד בשמירת ברית הלשון וברית הלב וברית המעור, וכשיש לו תענוג מעבודת הבורא, יותר מכל התענוגים, ומן הגשמי יבין התענוג הרוחני, כשמדבק עצמו באחדות אורו יתברך שמו שורש כל השמחה והתענוג.

מדרגה אחורנה שבאדם מלכות הוא צער ועוני וחלישות דעת ובזיונות, ולא יתגאה עצמו, וישים עצמו כמו עני, ויקבל באהבה ובאמונה שלימה, ובה נעשה יחוד יסוד ומלכות, שבא לאור עליון ותענוג וחיות אלוהות, ויגלה עצמו ממוקם למקום, ובה יהיה מרכבה אל השכינה, ויכנע ללבו בגולה, ויתקשר ביחודים על הדרך וזא שכינה עמו, ויעשה לעצמו גירושין ויתגרש מבית מנוחתו תמיד כמו עשור רבי שמעון בר יוחאי ותלמידיו, ומרן הריב"ש טוב ותלמידיו, שכתבו בזמן המוקם למקום, ונבזהו על הדרך, וקבלו הכל באהבה. ועוד נכלל בזה המדה היראה האמונה לקבל באהבה שירא מן המלך הגדול וכו'.

¹³ כך הביא בספה"ק **תולדות יעקב יוסף** בשם רבו הבעש"ט זיע"א בסוף פר' ואתחנן דף קע"ט ע"ב.

¹⁴ מובא בספה"ק **צפנת פענח** ריש פרשת שמות דף ב' ע"ג.

עוד כתב שם **צפנת פענח** (פרה תרמ"א פ"ג דף צ' ע"ג) **ול"ק: שמעתי ממורי זללה"ה כי התענוג שיש לבעל עבירה נמשך מן הניצוצות של מלכים קדמאין שנפלו בשבירה בקליפות נוגה וכו' ודברי פי חכם חן.**

¹² וראה מש"כ המלבי"ם (משלי י"ב ז') **ז"ל: יודע צדיק נפש בהמתו ורחמי רשעים אכזרי, הצדיק הוא המתנהג עפ"י חקי הצדק, לא לבד שנוהג על פי החקים האלה עם ב"א, כי גם עם בהמתו נוהג בחקים האלה, ויודע תכונת נפשו לתת לה מזונותיה בעת הראוי וכפי הראוי, ושלא כביד מלאכתה יותר על יכלתה, שגם זה מחקי החכמה והצדק, כמ"ש ונתתי עשב בשדך לבהמתך ואח"כ ואכלת ושבעת וצער בע"ח דאורייתא, וזה ילמד מחקי הצדיק העליון ה' ית', כמ"ש חז"ל יודע הקדוש ברוך הוא שהכלב מזונותיו מועטים ולכן שהה אכילתו במעוי עד ג' ימים, שזה מחקי הצדק הכוללים.**

אבל הרשע שאינו מתנהג כפי חקי הצדק ונוהג כפי מהם, גם אם תראה ממנו מדת הרחמים הוא מצד האכזריות הנסתר בו, למשל שירחם על האדם הכבוס תחת ידו ולא יורגנו כדי שיכבשו לעבד לצרכו, שירחם על בהמתו ויוסיף במאכלה כדי שיהיה עליה עבודה ביתר שאת, כי הרחמים שלו שרשו הנאת עצמו מפני שצורך ש"ל בדבר ההוא.

ובדרך המליצה, האדם מורכב משני חלקים, הגוף הוא הבהמה שלו והנפש הוא האדם, והצדיק המתנהג עפ"י חקי הצדק יתן לכל אחד חלקו. ובעת תסינתו אתו לצורך בהמתו, יודע נפש בהמתו דהיינו הנשמה שהיא הנפש של הגוף שהיא הבהמה, כי הנפש של הבהמה הזאת תאותה הפך תאות בהמתה וימית את תאותו בהמתו להחיות את נפש בהמתו, והרשעים מרחמים על בהמתם לתת להם ככל תאותם ויכרתו את נפשם, וזאת אכזריות גדולה שיתאכזר על עצמותו ועל נשמתו הרוחנית.

¹³ ואלו דברי קדשו (פר' כי תשא, פרק לא): ועל כן תראה שהתירו חז"ל (שבת י"א) להתענות תענית חלום בשבת קודש ואמרו (בכפות ל"א ע"ב) שקורעין לו גזר דין של שבעים שנה וכו' וגם בזה"ק בעצמו (ויקהל ר"ז ע"ב) מספר שבחבו של המתענה תענית חלום ששבת עיין שם. ולכאורה לגודל החומרה שמחמיר זה"ק בביטול סעודה אחת שיהבין עליה חומרא דתלת מילין דינא דגיהנם ושאריו האזהרות הגדולות ורב גודל הפלגת טובות הצפונות ונגזרות השמור למקיימן המבואר שם ובדברי חז"ל (שבת ק"ח) שאין ערוך אליהם, איך יבטל זה סעודת שבת להתענות בחלומה הרי יצא שכרו בהפסדו ביותר ויותר.

ואמנם כי באמת אין הסעודות נצרכים להמשך האורות כי ממילא נהרין ונמשכין לכל העולמות כולם, ועל כן אין צריכים להאכילה בדוקא, רק שאסור להראות בו בחינת העצב כלל, אבל אם הוא אינו אוכל עבור חלומה במה שיועד שגזירה נגזרה עליו מן השמים לרעה ח"ו, והוא מוכרח להתענות בינם הזה דוקא לבטל הגזר דין מעליו, הרי כל רואי יעידון ויגידון כי התענית שומחה ותענוג הוא לו ביותר ויותר לחיותו יודע שבזה הוא מקרע ומבטל הגזר דין מעליו, ואילו הוא אוכל היום אדרבה היה האכילה ח"ו לצער לו ולעצב, והיה זה גורע באכילתו כיוון שבאמת אין האכילה מצטרף להמשך האורות רק שאסור להראות עצב בו, ואצלו בהיפוך הוא שאם היה אוכל היה מצטרף והיה מראה עצב והתענית שמחה ותענוג הוא לו, ועל כן גדלה כוחו למאוד שמקרע גזר דין של שבעים שנה מה שאין כן במתענה בחול. כי על כל פנים כמה רוחו נמוכה ולבבו נשבר בקרבו בראותו ביום שבת קודש שכל העולם כולו אוכלים ושותים ושמים והוא נפרש מהם ומתענג במה שאינו אוכל, כי אילו היה אוכל היה לו לצער גדול ועתה מתענג במה שאינו אוכל, ואילו כל העולם כולו מתענגים באכילה.

מטשערנאביז זײַע, וכן בספה״ק תולדות אדם¹⁰.

רקיעים של שווא

עבודתו של האדם אם כן בעולמו היא לדבוק במציאות האלוקית המשתקפת דרך הישות שלו, ולתת לה לבטא את עצמה אל ה"חוץ" באמצעות שתי האמצעים - כאמור - הפה והברית, המקבילים זה לזה לפי ספר יצירה¹¹, ודומים בכך ששניהם הם כלים ואמצעים לתת ביטוי למחשבות [מושכל] רגשות [מורגש] או תחושות [מוטבע], הפה על ידי

הדיבורים, והשני על ידי הו"ז, כששניהם משתמשים בכוח ה"יסוד" שהוא כוח ההתקשרות והחיבור על מנת להוציא את ה"פנים" לעבר ה"חוץ", ולברוא כוח ומציאות חיצוניים המתקיימים בזכות עצמם ביחס לאדם המדובר.

הדיבור - לפי רבינו הבעל שם טוב זיע"א¹² - אינו אמירה בעלמא המתבטלת תיכף לאחר שהובעה על ידי האדם, אלא היא קיימת ועומדת במציאות החיצונית כמבואר בספה״ק יושר דברי אמת¹³, ובוראה כביכול את עולמו הקטן וההווה של האדם¹⁴, וכמאמרו הידוע של הבעל שם

הלא תראה מה שאמרו חז"ל (מועד קטן טו) גבי שלמה המלך ע"ה כשעשה החג שבעה ושבעה ימים וביטל יום הכפורים וצוה לאכול ולשתות בו בשמחת בנין בית עולמים מאי דרוש אמרו קל וחומר וכו' עד הכא נמי מיעבד ליעבדו מיכל לא ניכלו (פירוש ליעבדו קרבנות ולא יאכלו וישתו) אין שמחה בלא אכילה ושתייה. הרי שכנגד יום הכפורים שהוא מצוה מן התורה להתענות וכל הנפש אשר לא תעונה הוא מחייבי כריתות אמרו אין שמחה בלא אכילה וכו'. ועל כן אסור לכל אדם בעולם לומר בשבת קודש שהוא לא יאכל ויתענה בלא אכילה כי הרי העידו חז"ל בדבר חמור כזה שהתירו לאכול ולא אמרו שיתענה אדם במה שיתענה ביום הכפורים, כי רדאי לכאורה היו אומרים בני אדם גם בני איש שיתענגו יותר בתענית ביום הכפורים מבאכילה, אבל אינו כן כיוון שבאמת השמחה דוחה את יום הכפורים ואין שמחה בלא אכילה ושתייה התירו לאכול ולשתות לשמח את הלב בשמחה עצמית בכל דבר שיתאוה נפש האדם, ולא כן בתענית חלום שהאכילה הוא לו לצער גמור שלא יבטול ח"ו הגדר דין מעלין, ואיך

חיק אוכל יטעם לו אם יודע שיצא מאפו ח"ו בחרון אף ה' ובודאי התענית הוא שמחה לו, אבל לבבו ורוחו נשבר מאוד בתענית הזה, יותר הרבה והרבה מהתענית בחול, על זה שמתענג בשבת בתענית, והבן זה כי נכון הוא. ועל כן פסקו חז"ל (בשולחן ערוך ארוח חיים סימן רפ"ח סעיף ב ג) שבני אדם המעונינים שהאכילה מזיק להם או אותם המעונינים בכל יום והאכילה בשבת צער הוא, להם שמוותרים להתענות, והכל מפני שאין האכילה נצרך להמשכת האות, וממילא נעשים. כי אם היו הסעודות צורך גבוה כמו שאר המצוות היו מוכרחים להצטער עצמם לקיים מצוות ה'. אבל מי שאינו מצטער באכילה, חיוב גדול וגדול הוא לו דוקא לאכול, כי כבר העידו חכמינו שאין שמחה בלא אכילה ושתייה ככל הנזכר.

¹⁰ ראה שם (שו"ת) ש"ט על ענין התענית בימי השובבים" וז"ל: **כשהאדם עוסק בעבודה אז תפלה אז תורה ומצוות ומעש"ט צריך כ"כ להיות בשלימות שע"י עריבות ונעימות ומתיקות המצוה לא ירעב ולא יהיה צריך לשום דבר וכו', ותענית כזה שאינו מתאוה לאכול חממת עבודה הוא תענית הישר וכו', אבל מי שצריך לאכול ואינו אוכל אזי מענה את גופו וצריך ליתן דין וחשבון כי ה' שונך ורבוהו וכו'.**

¹¹ כמובא בספה״ק באר מים חיים (פר' וישב, פרק לו) ז"ל: ואמנם גם דעת שבטי יעקב ח"ו לא ברע היה כי צדיקים מגוונים היו רק שהם סברו באמת שהוא מחויב מיתה על ידי מרידת מלכות בית דוד שכל המורד במלכות בית דוד חייב מיתה כידוע, וגם אפשר חשדוהו כי ח"ו הוא בבחינתו בחינת יסוד נוטה ח"ו להטטרא אחרי על ידי הבאת דבתם רעה שרביית הלשון מכון נגד ברית המעורר ננדוע (ספר יצירה פרק א' משנה ג), ואם הוא פוגם בזה ח"ו גם בזה הוא נפגם.

¹² וראה מה שמובא בספר גנזי יוסף (דושיים לירוש') בשם הבעש"ט זיע"א וז"ל: לתקן כל התפלות הפסולים אשר הם אסורים ביד מלאכים הממונים על זה, והן הנה התפלות המעורבות במחשבות זרות, שכל השנה מסורים התפלות הפסולות ביד הממונים, עד שיתעורר האדם ומתפלל תפלה הגונה, אז מעלה התפלות הפסולות, מהמונה שנקרא סהדי"ל למלאך הנקרא

סנדלפון, ומוליכה למעלה, ואם לא התפלל תפלה הגונה אזי ממתין הממונה עד ראש השנה ויום הכיפורים, וכשיתפלל אז כהוגן אז עולין התפלות הפסולות גם כן למעלה, ואם לאו, הממונה משליכה למקום פסולי המוקדשין, שהוא חוץ לרקיע, ושם אשת זנונים לילית חייבת, ונוטלת התפלות הפסולות ועושין מהן רקיע של שוא ועולה ומשנתת על אותן התפלות ר"ל.

¹³ וראה מה שמובא בספר שיח שרפי קודש בשם הה"ק בעל החידושי הרי"ם מגור זיע"ע (ערך דיבור) בזה"ל: **הדיבור של ישראל הוא קודש. לכן כשאמר על איזה דבר שיהי' הקדש. או לשון נדר ושבועה, חל הקדושה על הדבר ההוא. מחמת הדיבור שלו ונאסר, ובפ"י מסות שכתב שם פ' נדרים ושיבועות נכתב אחר גמר כל התורה כי ספר דברים הוא משנה תורה. להורות שם אדם עובר בדרך התורה מתחילה ועד סוף נעשה דיבור של קודש. והבן.**

¹⁴ כמבואר בספה״ק יושר דברי אמת (אות לד) ז"ל: **אף על פי שנראה לנו כל מה שהוא מגושם הוא יש, והרוחניות דומה לנו שאין בו ממש, כל זה השקר הוא מצדינו שאנו בעלי החומר ועוסקים תמיד בחומריות, אבל באמת הוא הליפוף, כי הלא הרוחניות מקיים הגשמיות, ובלעדו הוא אפס, ואותו הרוחניות שאינו בגוף הוא גדול באיכות ובכח מאותו שהוא בגוף, כי אותו שהוא בגוף הוא ללאה, מחמת שיש עמו הפיכוכי שהוא החומריות, לזה כח הדיבור שבאדם הוא יותר פועל מכל המעשה, מפני שיוצא מחומריות האדם לחוץ, ונתהווה רוחני בלי גוף.**

והמופת על זה שמעתי מפי הצדיק ר' שלמה ווילנער בע"ר משה חאגיז בעל המחבר לקט הקמח שבשלחן ערוך, שהרוח יש בכחו לעקור הרים ואילנות ובתים, אף על פי שהוא רוחני לבד, והם גשמיים ויש בהם ממש גדול, והוא אין בו ממש, אבל אדרבה מפני כך הוא כחו גדול, כי הוא רוחני לבד.

ועל דרך זה הוא (ר' משה הר"ל) מפרש הכתוב, שאמר (עמוס ד') כי הנה יוצר הרים ובורא רוח ומגיד לאדם מה שחו, ר"ל איך כח דיבורו גדול מאד, שר"ל לשלשון יוצר הוא מדרגה קטנה מבואר, וכתב אצל הרים שהם גשמיים לשון יוצר, ואצל רוח שהם רוחניים לשון בורא שהוא גדול, והרי הרוח עוקר הרים הוא גדול מן הרים, וזה נופת שהרוחניות שבלו גוף גדול מזה שבגוף, ומגיד לאדם מה שישו, ר"ל דבר זה מגיד לאדם מודיע לו מה שישו, ר"ל איך כח דיבורו גדול מאד, מפני שבפניו מן הגוף חוץ על כן דבריו. ולפי זה כל שכן מחשבה שהוא רוחנית יותר, יש לה כח יותר וגדולה יותר, כידוע שבמחשבה יכול האדם לחשוב חכמתו, וכל מלאכתו שישנו בעולם, כולם ויכולו במחשבת האדם כנודע, כי הוא כח של מעלה מכל הגוף, ומתחיל בגוף מוטוט בסוף בכל מקום שרצה האדם להשיט.

¹⁵ כפי שביאר בחפץ ערבי נחל (פר' וישלח) בזה"ל: והנה נשמת האדם טוב ברע כדי שיהיה בחירה תפנית ודבוק מצד אחד שורש טוב ובצד השני בהפכו, ממילא כשמדבר האדם דיבורים טובים וקדושים שאז אותן הדיבורים מעוררין שורש הטוב וממשיכין לו משם חיות חדש נמצא החיות חדש ההוא הוא המקדושה, מה שא"כ בדברו דיבורים לא טובים מסתלקים אותו הדיבורים לס"א ומשם ממשיכים עליו החיות החדש אזי אותו החיות

טוב: "שלה דיבורך ויעשה שליחותך"^א.

אי לזאת, אדם המבטא דיבורים חיוביים המתאימים להלך נשמתו היודעת רצון קונה וחפץ צורה, זוכה לראות בעיני שכלו מסביבו עולם חיובי ורצוי^ב, עולם שראוי ונפש להלך

בו, וכמו שביאר בספה"ק אור לשמים^ג את הפסוק "למולךך "למולךך עמו במדבר"^ד עיי"ש. לעומת זאת, מי שאינו מקפיד על דיבורו אלא נוח לדבר ככל העולה על דעתו, דברים בטלים, דברי שטות ורעות רוח, ואינו מעניק פרשנות בעלת ערך משמעותי לעולם שמסביבו, או אז

אשר בקרבו ממשך אותו לעשות רע ח'ו, נמצא כי כל עניני האדם הן לטוב כו תלוי בדיבוריו הטובים הם אם רעים, **כי כפי בחינת הדיבור הוא אשר דיבר עתה כך יש לו נשמה וחיות.** ולזה ירצה הכתוב להודיע, כל יאמר האדם בדעתו הגם שצריך לשמור את עצמו ממעשה העבירה שצותה התורה עליו אבל מהדיבור המוגנה למה יצטרך לישמר ואפילו לומר אלך ואמסור כיון שלבו כל עמו ויאמר מה עשיתי עתה הלא דבר הוא דיבור בעלמא, והודיע הפסוק שאין הדבר כן **שכל דיבור מביא עליו חיות חדש** א"כ אם הדיבור הוא רע אך אם בלבו ביות הדיבור בלי לעשות כלל הדבר הוא מ"מ הרי הדיבור הוא מושך עליו חיות ממקומו והחיות ההוא מושך אל אשר הוא. נמצא שבהכרח בסוף יבוא לגדר מעשה בדבר ההוא אשר דיבר, ולז"א לא יחל דברו ר"ל שלא ידבר דיבור רע, ושמא תאמר מה איכפת לי כיון שאין בלבי כלל לעשות הדבר ההוא. לז"א כי בודאי **עבד אני בדברי כי כלל היוצא מפי יעשה לטוב** וכאמרו ק"ל, ולכן אין טוב לאדם כי אם לדבר דיבורים קדושים וטהורים שע"ז נמשך עליו בכל עת חיות קדוש ומשכו למעשה הטוב. והיינו שארז"ל תלמוד גדול שמביא לידי מעשה שדברי התורה שמדבר מביאין אותו למעשה הטוב ההוא כי כל מצות שלומד בודאי סופו לקיים **כיון שהוציא עניני אותה המצוה בפיו ובדיבורו נמשך עליו חיות מנולה המצוה היא וממשיכו לעשות המצוה היא** וזה יהיה בהכרח כל עת שאין לימודו שלא לשמה, וזה ג"כ אומרם (נה"ע"ג ע"ג) כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן עולם הבא וק"ל.

וזש"ה נפשי יצאה דברו, נמשך אל הקודם שאמר דודי חמק עבר ע"י שלא תיקן העבירות, ואמר **כי סבת המשכו כ"כ לעבירות נמשך מחמת כי נפשי יצאה דברו בלשון** כי בקשתיה ולא מצאתיהו, יוצא, כי כאשר האדם מדבר דיבורים טובים הנה אף שנפשו יוצאת ממנו אין לו פסידא בדבר כי אדרבה נמשך לו נפש וחיות חדש ממקום הקדוש הוא נמצא שאותו חיות עצמו שיוצא הוא הבא לו ביתר שאת ויתר עז, מה שא"כ בדברו דיבורים רעים אז נפשו הטהרה יוצאה ורעה האה נחתינה וזה הפסד גדול, וז"ש נפשי יצאה דברו, ר"ל בכל דיבור יוצא הנפש באופן כי בקשתיה לאונתו כלל היוצא ולא מצאתיהו כי בא אחר וגרוע במקומו וזה סבת המשכו לעבירות ועי"ז קראתיו ולא עניי. ובה מיושב מה של דקדק מדוע אמר בקשתיהו וכן במצאתיהו ואחר כך אמר קראתיו ולא אמר קראתינה, כי מתחלת הכינוי שב לנפש, וקראתיהו שבהכינוי "לש"י אשר אליו יקראו לו הקוראים היבני, ומזה יובן גבי יכה ימי אית יוסי שמשקבלו העדות כולם קרעו בגדיהם (ספדרין נ"ו ע"א), וקצת יפלא מה הרעש כ"כ בשביל שטוה זה שנהרג באמת, אך לפי דשומע עוונה ונעשה הדיבור לבוש לנפש העדים והשומעים לזה קרעו בגדיהם ועי"ז נקדע לבוש ההוא ויצא נפשם חפשי והבן.

^א כך מובא בשמו בספר אור האמת (ד"א ע"ב) בה"ל: ראוי ליבוש בפני הדיבורים שמדבר, כי עולם הדיבור הוא עולם היראה, וכביכול השכינה מצמצמת את עצמה ושורה בהדיבור כדאיבע בספר יצירה (פרק ב' מ"א) קבען בפה, ואומר ה' שפתי תפתח (תהלים נ"א) פי השכינה (ענין לקפון פי נוח פ"ה אות צ' ואת צ"ח) ושמעתי דאם יסית אותו היצר הרע ח'ו מנא לך הא, ישיב הלא משה רבינו עליו השלום מנא אני ה' אלהיכם, ובודאי הקדוש ברוך הוא בעצמו אמר זה, והדיבור בעצמו מבקש זאת, כמו שאמר ר' ישראל בעל שם טוב על דיבורך ויעשה שליחותך.

וראה עוד מה דאיתא בספה"ק אורח לחיים (פר' ואתחנן) וז"ל: ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כולכם הי"ם (ד. ת. ד.), ונראה דהנה הרב המפורסם בוצינא קדישא מוה' דוב בער זללה"ה אמר, כי האדם יכול לפעול בדיבורו ולהמשיך טובה, אף לפי הנראה הוא רעה, כמו נחום איש ג"ם זו (תענית כא. א), ע"י שאמר

גם זו לטובה היה ממשיך לשם טובה, ונעשה מרעה טובה גדולה עכ"ד. ואמרתיו זהו פי הפסוק (שיר השירים ד. ט. א.) כחוט השני שפותיך ומדברך נאה, דהנה מצינו בדברי רז"ל שח"ו יוכל ג"כ להמשיך להיפך ח"ו לרעה, כמו שאמרו רז"ל בכתובות דף ח' (ע"ב) לעולם אל פתח אדם פיו לשטן, ונמצא ויכל האדם להמשיך בשפתיו או מדת חסד כאשר ידבר טוב, או ח"ו מדת גבורה כאשר ידבר רע. ואמרו רז"ל ביומא דף ס"ז (ע"א) שהיו קושרין חוט השני על פתח אולם והיה מלבין, וזהו סימן שנמחל עונותיהם של ישראל, כי גוון לבן הוא בחי' חסדים, ולהיפך הוא מדת הדין, אם היה נשאר אדום

מדת גבורה: והוא כחוט השני, שהיו קושרין בפתחו של היכל אם היה לבן הוא בחי' חסדים, ולהיפך ח"ו ה' בחי' דין, כן שפותיך, שתוכל להמשיך בשפתים חסד ושלום להיפך תמשוך בחי' דין, וזהו ומדברך נאה, ע"כ תראה שיהיה דיבורך נאה, שתדבר טוב תמיד ולא תוציא מפיך דבר רע, ותמשוך טוב דיבורך כנ"ל.

וידוע שהו"ה הוא רחמים, ואלהים הוא בחי' דין, וזהו שאמר ואתם הדבקים בה, ר"ל שהו"ה מדת רחמים אלהיכם, ר"ל אעפ"י שתהי' אלהיכם בחי' דין, אעפ"י תהיה תמיד דבוק בהו"ה מדת רחמים, ותאמר שהיה טובה גדולה ורחמנות מאת הש"ת, ועי"ז תמשיך לשם טובה גדולה, וזהו חיים כולכם, ר"ל חיים של כולכם יהי' היום, כי יום הוא בחי' חסדים, כמ"ש (תהלים מב. ט) יומם יצוה ה' חסדו, עי"ז שתהי' דביקים תמיד בהו"ה מדת רחמים, אעפ"י שתהי' בבחי' אלהיכם, תמשיך לשם בדיבורכם חסדים, ויהי' חיים של כולכם תמיד בחסדים, וזהו היום כנ"ל.

^ב ועי"ז לא נאמר "לא מצאתי לגוף טוב יותר משתיקה", כי אנשים ביחס לגוף הדיבורים אינם ראוים, אבל דיבורים המבטאים את נשמתם הם טובים והגונים, וכמש"כ הש"ת הקדוש (שער האותיות, אות ט' שתיקה אד ת) בה"ל: והטעם כמו שהדבור מתקרב למחשבה כדפירשתי, כן הזרע מהמוח שהוא מקום המחשבה, על כן צריך להיות הדבור דוקא דברי חכמה והיא התורה, שכן סוד החכמים סוד המחשבה כנודע. והדבור יוצא דרך ל"ב שינים הקבועות בפה, שהם נגד ל"ב נתיבות חכמה כמו שהארתי במקום אחר, באופן שהדבור מקורו בהנשלל מצד הנשמה. אבל מצד הגוף שתיקה טובה מהדבור, זהו שאמר התנא (אבות א. יז), כל ימי גדלתי בין החכמים, ומצד החכמה הדבור הוא טוב, ולזה נבאר הדבור, אבל לא מצאתי לגוף טוב אלא שתיקה, כי מצד הגוף הוא דבור גשמי, על כן אמר בלשון שיליה לא מצאתי לגוף טוב אלא שתיקה, כי אלה היא חזרה ממה שהזכיר בראשונה כן הוא בכאן, כי מצד שגדלתי בין החכמים מצד החכמה הדבור טוב, אבל מצד הגוף אינו כן אלא שתיקה טוב.

^ג ראה מש"כ בספה"ק אור לשמים (פר' בא) וז"ל: ויאמר ה' אל משה בא אל פרעה (א. י.). והדיקודק איתא בזוהר (ח"ב ד"ג) דהל"ל לך אל פרעה. ונ"ל בהקדם פירוש הפסוק (תהלים קלו. טו) למולךך עמו במדבר, דהנה כתיב (בראשית כז. כב) הקול קול יעקב, דהיינו שהמלכה עומת המשלה של ישראל הוא עולם העיבור והתנהגותו יעקב, ע"י דיבורים טובים שלהם, וז"פ למולךך עמו, דהיינו שהמלכה של עמו ישראל, במדבר - הוא הדיבור שלהם. ולזה כתיב במדבר ולא כתיב בדיבור בהדיא, כי הממשלה של הדיבור נתון לאותם שרונם להתנהג העולם ברחמנות, וזה במדבר בגימטריא אברהם, שורש החסדים (ח"א רסד ע"ב).

^ד תהלים קלו טז.

ויש בזה חכמה נפלאה⁹⁷.

אות ברית קודש

כך גם לגבי אות הברית שחתם בו אותנו השי"ת, המכוון כנגד ספירת היסוד שהוא "סיומא דגופא" של האדם העליוני⁹⁸, אף הוא אינו אלא אמצעי וכלי להוציא מן הכוח אל הפועל את יצריו החמריים והבהמיים של האדם, כשבמרכזם נמצאת התשוקה לפרוץ כלפי חוץ ולהשפיע, לייצר משהו חדש וחיצוני, ולהתענג מהשלמת המעגל של משפיע-מקבל⁹⁹, על ידי התאחדות בחינות דבר ונוקבא דהיינו פנימיות וחיצוניות [וראה על עניין זה בהרחבה במאמר

נוצרים כביכול מאותם דיבורים - מה שמכונה בלשון הזוה"ק¹⁰⁰: "רקיעים של שווא"¹⁰¹ או "אותיות פרוחת באוויר"¹⁰², הגורמים לו להרגיש מסביבו עולם שלילי חסר כל תועלת¹⁰³ ואף מזיק¹⁰⁴, הרגשה המביאה אותו לחלישות הדעת ולחוסר עניינות¹⁰⁵, וכמובא בספה"ק פרי הארץ להרה"ק רבי מנדל מוויטעפסק זי"ע¹⁰⁶.

ואלו הם דברי קדשו של מרנא הבעש"ט זיע"א¹⁰⁷: "כל הדיבורים שמדברים בני אדם הוא עולם הדיבור, ומחשבתו הוא עולם המחשבה. וכשהם מדברים טוב מדברים המחשבה בזה הדיבור, אז הם מחברים עולם הדיבור בעולם המחשבה, וגורמים קושי, וכן כשמדברים רע גורמים רע ח'¹⁰⁸,

⁹⁷ (ברכות סד) אל תקרי בניך אלא בוניך. וכמו שכתוב (ישעיה נא, טז), ואשים דברי בפיך וגו'. לנטוע שמים ליסוד ארץ. וזהו שכרו בעולם הבא שנותנים לו כל העולמות והאורות העליונים שנתוספו על ידו והוא מתעדן ומתענג בהם ותענוג נצחי. ובהיפך חס ושלום הוא בונה עולמות של שוא ומוסיף כח ברע ומתיש כח פמליא של מעלה ומהרס ומחריב עולמות עליונים כמו שכתוב (ישעיה מט, יז), מהרסיך ומחריביך ממך וגו' והוא ענין הגיהנום והן חן הנפיעין ממנו אחרי מותו כפי ענינו הקצוב לו מהקב"ה כפי ענין החטא. ואחר קיבול ענשיהם הם כלים מאלהים כי אין להם כח חיות רק מן העבירה.

וזהו שאמר כל כנסיה שהיא לשם שמים היינו עולמות עליונים הקדושים שכנס ונבראו מעסק תורתו ומצותיו סופו להתקיים כי הוא מתעדן בהם בעידונו ותענוג נצח כי הם עולמות נחייים וקיימים לעד. וכל כנסיה שאינה לשם שמים הם העולמות שנבראו מעבירות אין סופה להתקיים וכנ"ל.

⁹⁸ כמבואר בספה"ק באר מים חיים (פרי יריא, פרק יח) וז"ל: כי הוא השטן הוא היצר הרע שרואה שהקב"ה חפץ להטיב לאדם והוא החפץ ברעתו ובא אל האדם ומסיתו ומרפה בידו האמונה בה' ורב טוב יכולתו והשגחתו. ופועל עמו כל כך עד שדובר בפה את אשר בלבו וברית כרותה לשפתים וכל דיבור ודיבור שמוציא האדם מפיו כן מתעורר נגדו בשמי השמים לטב או לביש וכמאמר חז"ל (שבת קי"ט ע"ב) מנין שהדיבור כמעשה שנאמר וכו' וכיוונו לה שהדיבור למטה נעשה בשמים להעשות בטובה או לרעה ח"ו. ועל כן הוא כחפץ שיהיה לו איזה מקום להאחז בו.

⁹⁹ כדאיתא בספה"ק היכל הכרזה להרה"ק מקאמארא זי"ע (פרי בחקותי) וז"ל: בארצת חסר ואו כי קאי על ארצת של שוא ושל שקר ששם נרשמן כל עונות ועל ידיהם יש יחוד בקליפה ומשפיעין שפע מר ממות והם מביאין מרץ וחלישות דעת כלב ישראל.

¹⁰⁰ ואלו דבריו הקדושים (פרי יריא, פרק יח) וז"ל: וכל אמתות גדולת הדבור אם הוא בקדושה כן הנפוך הוא ח"ו הוא להיפוך להנאת עצמו ח"ו בורא רקיעין של שוא ותהו ונותן חיות בקליפות וממשילם על עצמו, שהרי הוא מוסיף כחם מחמת הנאת עצמו שהוא רוצה לקבל מהם נמצא שהוא תחתם, ומקבל מהם נמצא הוא ממשילם על עצמו, מה שאין כן כשאינו מדבר אלא דבריו יתברך בלי שום פניית הנאה כלל ואדרבא הוא קשור ע"י הדבור בו ית' הבורא את הכל, הרי הוא מושל בדבורו.

¹⁰¹ כתר שם טוב ח"ב ד"ב ע"ג, לקוטי אמרים ד"ג לע"ד.

¹⁰² כלשון הפתוח אליהו' (תיקוני זוהר הקדמה י"ז א).

¹⁰³ ראה מש"כ בספה"ק אורח לחיים להרה"ק רבי אברהם חיים מזלאטשוב זי"ע (פרי יריא) וז"ל: וזה אם שמעו תשמעו בקולי, זהו לקיים מצות עשה, ושמתם, זהו שלא לעבור על מצות לא תעשה, כי אמרו חז"ל (עירובין צג, א, סוטה ה, א, מכות י, ב, שביעית ד, א) כל מקום שנאמר השמר פן ואל אינו אלא מצות לא תעשה, וזהו ושמתם, שלא לעבור על מצות לא תעשה, והכל יהיה

¹⁰⁴ ע"י זוהר הקדוש בשלח קעה, ב וקעו, א ומקץ רד, א.

וראה עוד מה דאיתא בזה"ק (ח"ב פ"ר פקודי רמה ע"א) בזה"ל: ר' שמעון קם ואמר וכזה חולקא דילך אדם קדמא ברירא דכל נבראין דקיימין בעלמא דבר' לך קודשא בריך הוא על כלא ואעיל לך בגנתא דעדן ואתקין לך ז' חופות ביה לאשתעשעא בענווגא דנעם עלאה כמא דאת אמר (התלים כז) לחזות נעם יי ולבקר בהיכלו, לחזות נעם יי לעילא ולבקר בהיכלו לתתא, לחזות נעם יי באינון שבעה רקיעין לעילא ולבקר בהיכלו באינון שבעה רקיעין דלתתא, ואלין קיימין אלין לקבל אלין, ובכלהו קמת בגנתא דעדן, אינון ז' חופות עלאין קדישין קיימו עלך לעילא לאתעטרא בהו ואינון ז' תתאין קמת בהו לאשתעשעא בהו ובכלהו עלאין שלם כן מארך למהוי שלים בכלא עד דאתדחו רגלך בתר עיטא דההוא חויה בישא ואתתרכת מגנתא דעדן וקגרמת מותא לך ולכל עלמא בגין דשבתקת אלין דעדין דלעילא ותתא ואתמשכת בתר אינון כסופין מסאבין דארקון (איוב כ) ראש פתניס דגופא משך בהו לוא רוחא נמי דאת אמר (דברים לב) וראש פתניס אכזר וכתיב ענביו ענבי ראש, עד דאתא אברהם חסידיא ושארין לאתקנא עלמא ועאל גו מהימנותא קדישא ואתקן לעילא ותתא באינון רקיעין עלאין ובאינון רקיעין תתאין, אינון תתאין היכלין לאינון רקיעין עלאין לאתאחדא דא בדא ולאקשרא דא בדא כמה דאוקימנא באינון היכלין דקאמרן, ואף על גב דאוקימנא התם גו כללא, הכא אית לן לפרטא מלין ולאקנא ליחודא כדקא יאות בגין דלא יטעון חברייא ויהוון בארז מישר כמה דכתיב (הושע יד) כי ישרים דרכי יי וצדיקים ילכו בם וגו' (היכל לבנת הספיר יסוד וטרה).

¹⁰⁵ כמש"כ רבי חיים מוואלוז'ין זצ"ל בספרו נפש החיים (שער א פרק יח) וז"ל: וכן מבואר במקומות רבות בתקונים שמכל דבור וקול והבל דאזרייתא או דצלותא נבראים כמה מלאכים קדושים. ובהיפך דבור אש לא טוב ח"ו. הוא בונה רקיעים ועולמו של שוא לס"ח¹⁰⁶, וגורם ח"ו הריסת וחורבן העולמו¹⁰⁷ דגורי המרכבה הקדושה הנוגעים לרש"ל הדבור.

¹⁰⁶ ראה מש"כ הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע בספה"ק דובר צדק (פרי אחרי אית ד) וז"ל: ועל ידי הדיבור נולד הקלא הדרא שהשלושה קולות מולידי הקלא הדרא הם גם כן נעשה במה דחאבו על ידי השלושה קללות האדם וזוהו ונחש (רצה לומר שתי קללות בנפש וצירופם בגוף דמשכא חויה כנוכר לעיל), כי כל הנפשות שהיו מיום הבריאה השאירו אחריהם שני קולות אלו בהכרח כמו פרוטות התעוררות של כל נפש בצעקה דעורו וצעקה דאנת' ה' שהוא שכתבתי לעיל, וכל דיבורים של אדם מוליד קלא הדרא, פירוש דמתדבקים במינם, שבדיבור הוא כח הפריחה וההתפשטות להישמע לאדם אחר על כן האותיות פרוחת ומתפשטות באויר וכו'.

¹⁰⁷ ראה בספר רוח חיים לרבי חיים מוואלוז'ין זצ"ל (על מס' אבות, פ"ד מ"א) שכתב וז"ל: כל כנסיה שהיא לשם שמים כו'. ידוע כי בעשות האדם מצוה ומקיים מצוה ה' הוא בונה עולמות עליונים קדושים כמו שאמרנו וכתרנו לברכה

לפרשת בלק], ובלשוון הקבלה: בין ספירת היסוד הכוללת את המידות שמעליה לבין ספירת המלכות¹².

כשם שאין לו לאדם להוציא מפיו דברים בטלים¹³ כך אין לו להוציא שז"ל רח"ל, אלא יש לו להשתמש בכוח זה רק למטרות האלוקות, מטרת המביאות לידי ביטוי את המשמעות האלוקית שהנשמה שלו מעניקה לעולם, מטרת המפרסמות את מציאות הבורא וההכרה בה בשכלו של נברא נוסף - שישלים נדבך נוסף בשלימות ההכרה במלכותו יתברך - מזוויתו האישית¹⁴.

ועד כדי כך הדברים מגיעים, שהבעל שם טוב אומר שראיית שז"ל בשוגג - שלא על ידי מחשבה רצונית - יכולה אף להיות דבר נפלא וטוב, הצלת חיים ממש, וכמובא בשמו בזה הלשון¹⁵:

"הבעל שם טוב זללה"ה אומר, שלא ידאג אדם על מקרה בלתי טהור, שראה קרי בשוגג בלי שום מחשבה זרה והרהור, כי הוא ח"ו היה חייב מיתה, ועל ידי זה כי יצא ממנו הרע נפטרה ממיתה, ובאם לאו היה מת ח"ו, ואמר רמז לזה 'יקר בעיני ה' המותה לחסידיי¹⁶, יקר אותיות קרי, הוא טוב לחסידיו, היינו כשבאה לו שלא מחמת הרהור, הוא טוב, שבאם לאו היה אפשר להיות מת ח"ו, אם כן אין לדאוג אלא

אם ראה על ידי מחשבה ח"ו, וכשבאה לאדם מחשבה רעה חלילה, יראה לטהר אותה בהעלותה להתקשרות הבורא יתברך שמו וכו"¹⁷:

ומבואר בספה"ק דגל מחנה אפרים¹⁸ כי כאשר האדם משמר את בריתו, דהיינו שהוא רואה בכוח ההתרבות שלו כוח אלוקי שמקורו בהש"ת, אזי השייכות שלו עם בני אדם ניוזנת ומשתפרת מכך, כי כאשר הוא מרגיש בכך את רק ה"אני" שלו הפרטי והנבדל, הרי הוא שרוי במחלוקת עם אנשים, שהרי מבחינתו רק הוא קיים כשכתוצאה מכך הוא מנסה לגבור על האחרים - 'וכי מאחר שה'יסוד' [מידת היסוד] הרוס היאך יתקיים הבניין...? לעומת זאת כאשר הוא מרגיש ורואה את עצמו כפרט וחלק מתוך כללות המציאות וחלק מהש"ת, אזי הוא מבין כי אותה אלוקות המתגלה בעולם באמצעותו - מתגלה גם באמצעות רעהו, וכן מובא בספה"ק אוהב חסד להרה"ק רבי דוד מנאדבורנא זי"ע בשמו של החתם סופר זצ"ל¹⁹.

ואי"ה בשני המאמרים הבאים נעסוק אודות גלות וגאולת מצרים שלשבו - לפי הבעש"ט וספרי החסידות - סביב הנקודות המדוברות, ועל אודות ימי השובבים²⁰ שהוקדשו לשמם של עניינים אלו.

כוונתם א"ת בריית, ליחד מדת א"ת, הוא מדת מלכות, שכלול מא' ועד תי"ו, ברית הוא מדת יסוד, כלומר, בין בקיום מצות עשה ובין שמירת מצות לא תעשה, יהיה הכל כוונתו את ברית, לזווג יסוד ומלכות הנקרא את ברית, אז והייתם לי סגולה, רצה לומר תהיו במדריגת סגול, הוא מורה על מדת חסד מדת השפעה, רצה לומר תהיו לי מדריגת השפעה, כי תזווג מדת יסוד ומלכות על ידכם, מכל העמים, כי מדת מלכות ניתן לישראל דוקא וכו', כמאמר ז"ל (ברכות ז. א.) יבקש משה שלא תשרה שכונה אלא על ישראל ונתן לו שנאמר הלא בדברים אחרים.

¹² כמש"כ בספה"ק חסד לאברהם (ליקוטים נ"ך) זול"ק: סוף מעשה במחשבה תחלה, והתחלה והסוף זהו כל התורה כולה. וכן סיום מסכת שאומרים הדרן עלך לחבר הסוף עם ההתחלה, וכל המסכת נכלל זה בזה, וזהו כמו ברית מילה שהוא סיומא דגופא (תיקוף בהקדמה י"ז) והוא היסוד שכל הגוף נכלל בו, וההולדה נמשך מהמוח עד היסוד ודו"ק.

¹³ כמו שלמדו זול"ל (יומא ט"ו ע"ב) מן הכתוב (דברים ו' ז') "ודברת בם" - בם יש לך רשות לדבר אחרים.

¹⁴ וראה מש"כ בספה"ק אהבת שלום (פר' שמות) בזה"ל: על דרך דאיתא בתקונים הקדושים (י"ז) יסוד סיומא דגופא אות ברית קודש. והנה מי שתיקן פגם הברית אזי זוכה למוחין זכים וצולחים, בחינת ראש בחינת מוחין חכמה בינה דעת. וזהו סר ראשי תיבות סיום ראש, ורומז שאם הסיום מתוקן כראוי, היינו אות ברית קודש, אזי הראש בחינת מוחין הוא זכים וצולחים וד"ל.

¹⁵ אטעם ראש מ' בספה"ק צדקת הצדיק (אות רמג) זול"ק: וסיים פדית וגו' טעם פודה ה' וגו' דמסיים בו מזמור לדוד שבנוחו (התלים ל"ד כ"ג) ששמעתי שאמר דוד המלך ע"ה זה על ענין ראיית קרי דלמה נברא זה ונתברר לו אז שבנוחו שיש צורך לטשטש בעולם וכך צורך לדבר זה אף על פי שנראה שטות והבל וסיים פודה שיש בזה פדיון והצלח ממימה כנודע וכמו שאמרו ז"ל (ברכות כ"ז ע"ב) דהוא סימן יפה לחולה.

וזהו לענין ידעבד כשכבר ראה קרי יבטח בודאי הוא לטובה אבל לכתיחלה יבקש שלא יצטרך לפדיון זה וכבר פדית וגו' אל אמת פירוש במדת האמת שהייתי דבוק ביום כי תאוה נקרא שקר וזה נקרא פדיון על ידי שקר. ויש פדיון על ידי אמת ודברי תורה כי פדיון הוא על ידי נתינת התמורה וזה הוא נענין מקצת נפש ככל נפש.

¹⁶ לק"א דכ"ח ע"ד, אור תורה ראה.

¹⁷ תהלים קטז.

¹⁸ ראה מש"כ בספה"ק דגל מחנה אפרים (פר' קרח ד"ה ויקח) זול"ק: ויקח קרת. לבאר הגמרא (אבות פ"ה. מ"ב) כל מחלוקת שהיא לשם שמים סופה להתקיים וכו' כי ידוע הוא כי אש ומים ממחלוקתן נעשה בחינת שמים וזהו שמים מאש ומים כדאיתא בזה"ק פרשה תרומה עיין שם וידוע כי בחינת ברית נקרא שלום כמו (במדבר כ"ה. י"ב) הנני נותן לו את בריתי שלום ועליו קיים העולם כדאיתא (תהלים י"ב) כל העולם כולו עומד על עמוד אחד וצדיק שמו שהוא בחינת יסוד וברית שהוא שלום ומחלוקת שמאי והלל היתה גם כן משני בחינת הללו וזהו סופו להתקיים היינו כי סופו של שמים נקרא בחינת ברית הוא בחינת שלום שעליו העולם קיים, וזה יש לומר הפירוש בגמרא (שם) כל מחלוקת שהיא לשם שמים היינו שיתקן שם הנקרא שמים ובחינת שמים יש בחינה בסופו הנקרא שלום וממילא הוא מתקיים והמשכיל יבין.

¹⁹ הפתגם מופיע - כנראה לראשונה - אצל הרמב"ן במלחמת ה' על הר"ף ב"ב לז' ע"א ד"ה אמר הכותב.

²⁰ ואלו דברי קדשו (פר' מצותיו): חדא לידי גילוי עריות לא בא אם יש שלום כדאיתא במדרש (ב"ב נ"ז. ז.) גדול מחלוקת כחטא דזר המבול, ופישי החתם סופר דאיתא בספרים כי הפוגם ברית שנקרא יסוד שלום, הוא בעל מחלוקת וידוע דחטא דזר המבול היה שהשחיתו את דרכם בעריות והיינו פגם הברית כדכתב (בראשית י"ב) כי השחית כל בשר את דרכו. עת"ד. נמצא דעל ידי שלום יהיה נוטר ברית ונמצא שפיר שעל ידי שלום יצלח מגילוי עריות.

נכתב ונערך ע"י הרב חיים פנחס הורוביץ שליט"א

לתרומות והנצחות, ניתן לפנות לטל': 0533115956

תרומות ניתן להפקיד בבנק מרכנתיל 17 סניף 732

מס' חשבון 76879692

ע"ש "בית אשר ורבקה" [ע"ר]

לכל ענייני הגיליון, שאלות והערות,

קבלת הגיליון באימייל, (וכן גיליונות של שנים קודמות, תשע"ט-תש"פ)

ניתן לפנות לכתובת אימייל 2088014@gmail.com

מעוניין להתרים אחרים תמורת אחוזים נאים, בבקשה פנה אלינו!!!